

رابطه تراکم ادراک شده، احساس امنیت و تعاملات اجتماعی؛ مقایسه دو گونه مسکن متراکم محصور و غیرمحصور

سیده فاطمه موسوی نیا^۱ - دکترای تخصصی معماری، مدرس دانشکده معماری و شهرسازی دانشگاه فردوسی مشهد، ایران

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۹/۱۳

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۴/۰۱

چکیده

در بحث از بعد اجتماعی توسعه پایدار، تعاملات میان ساکنان و احساس امنیت از موضوعات مهم محسوب می‌شوند. بنابراین از یک سو در زمینه کشورهای در حال توسعه، اثر محیط‌های مسکونی متراکم بر زندگی اجتماعی ساکنان همچنان نیازمند فهم و مطالعه بیشتری است و از سوی دیگر، بسته و محصور بودن، به عنوان یک عامل کالبدی، مؤثر بر شرایط اجتماعی در محیط‌های مسکونی شناخته می‌شود. از این رو، هدف این پژوهش، بررسی رابطه میان تراکم ادراک شده (بعد کمی-کیفی تراکم)، احساس امنیت و تعاملات اجتماعی در قالب مدلی ساختاری و مقایسه سازوکار آنها در دو گونه مسکن محصور و غیرمحصور است. جامعه آماری، نمونه‌ای شامل ۵۹۰ نفر از ساکنان شش توسعه مسکونی، با تراکم جمعیتی، تراکم خالص مسکونی و پایگاه اجتماعی-اقتصادی مشابه ساکنان و شیوه طراحی متفاوت در شهر مشهد بودند. پس از کنترل پایایی ترکیبی عامل‌ها و روایی سازه، ابتدا با استفاده از آزمون تی، دو گونه مسکن به لحاظ متغیرهای احساس امنیت و تعاملات اجتماعی با یکدیگر مقایسه شدند. سپس روابط میان متغیرها از طریق مدل‌یابی معادلات ساختاری SEM مورد بررسی قرار گرفت.

یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد، تفاوت معناداری میان دو گونه مسکن محصور و غیرمحصور به لحاظ تعاملات و احساس امنیت وجود دارد. براساس مدل‌های برازش شده، در هر دو گروه مسکن، شرایط اجتماعی و امنیت در فضاهای باز مشترک، به تراکم ادراک شده وابسته است. همچنین مقایسه مدل‌ها، حاکی از این مطلب است که نحوه اثر سازه‌های پژوهش در دو گونه مسکن محصور و غیرمحصور، متفاوت از یکدیگر بوده و فرآیندهای ادراکی-اجتماعی، به شکل متفاوتی عمل می‌کنند. در گونه محصور، ادراک تراکم، تعاملات اجتماعی و احساس امنیت در یک حلقه بازخورد، در طول زمان موجب ارتقا یا تضعیف یکدیگر می‌شوند. در حالی که در گونه مسکن غیرمحصور احساس امنیت، پیش‌نیاز بروز تعاملات اجتماعی در فضاهای باز مشترک است و میان ادراک تراکم و تعاملات اجتماعی نقش واسطه‌ای دارد.

واژگان کلیدی: تراکم، احساس امنیت، تعاملات اجتماعی، مجتمع‌های مسکونی محصور و غیرمحصور، مدل‌یابی معادلات ساختاری.

مسکن همچنان مورد پرسش است (Wilson-Doenges, 2000; Vilalta, 2011: 117).

این تحقیق، با هدف فهم روابط میان موضوعات تراکم ادراک شده، تعاملات اجتماعی و احساس امنیت (در فضاهای باز مشترک)، سازوکار رابطه میان این متغیرها را در دو گونه مسکن متراکم محصور و غیرمحصور بررسی می‌کند و به طور مشخص به دنبال پاسخگویی به این پرسش‌هاست:

- آیا در محیط‌های مسکونی با تراکم بالا، تفاوت معناداری میان گونه مسکن محصور و غیرمحصور به لحاظ احساس امنیت و تعاملات اجتماعی ساکنان وجود دارد؟
  - با فرض تراکم کمی مشابه، چه رابطه‌ای میان تراکم ادراک شده، احساس امنیت و تعاملات اجتماعی ساکنان، در دو گونه مسکن محصور و غیرمحصور وجود دارد؟
- برای رسیدن به هدف، از روش‌شناسی کمی، شیوه پیمایشی و پرسشنامه محقق ساخته برای گردآوری داده‌ها استفاده شده است. در گام نخست، نوشتار حاضر با تحلیل نتایج مطالعات پیشین به تدوین مدل مفهومی پژوهش پرداخته و در گام دوم با انتخاب شش توسعه مسکونی با انتظام فضایی و شیوه طراحی متفاوت، در دو گروه محصور و غیرمحصور و کنترل متغیرهایی همچون تراکم جمعیتی، تراکم خالص مسکونی و پایگاه اجتماعی-اقتصادی ساکنان، شرایط قابل مقایسه‌ای را برای مطالعه فراهم می‌آورد. سپس پرسشنامه‌ای براساس تعاریف عملیاتی متغیرهای پژوهش طراحی شده و پایایی آن با اجرای اولیه موردآزمون قرار می‌گیرد. در گام سوم، با جمع‌آوری داده‌ها، پایایی ترکیبی و روایی سازه (تحلیل عامل تأییدی) کنترل شده و در نهایت در گام چهارم، با استفاده از مدل‌یابی معادلات ساختاری، روابط میان متغیرها و فرضیات مطرح شده آزمون خواهد شد.

۲. چارچوب نظری

۲.۱. ابعاد پایداری اجتماعی

اغلب پژوهش‌هایی که به مفاهیم کلیدی، شاخصه‌ها و عوامل تحقق پایداری اجتماعی در مقیاس‌های مختلف پرداخته‌اند، به موضوعات کیفیت زندگی فردی و عملکرد گروهی اجتماع (Barmely et al., 2009: 31) توجه داشته و بر فضای اجتماع

با توجه به جنبه‌های پایداری اجتماعی، از یک سوابعدادی همچون تعاملات اجتماعی و احساس امنیت، اهمیت حیاتی در مقیاس محله دارند (Bramley et al., 2009; Dempsey et al., 2009; Clampt-Lundquist, 2010) و از سوی دیگر، استفاده از فرم‌ها و بافت‌های متراکم و فشرده شهری، از اصول دستیابی به فضاهای قابل استفاده و سرزنده قلمداد شده (Stanislav & Chin, 2019) و به عنوان راهکار اغلب رویکردهای نوین برنامه‌ریزی مورد توجه قرار گرفته است (Churchman, 1999: 395). با این وجود، درخصوص ارتباط میان تراکم‌های بالا و تعاملات اجتماعی و احساس امنیت، یافته‌ها و ادعاهای متناقضی، حتی در زمینه کشورهای توسعه یافته وجود دارد (Dave, 2011) و با وجود این که محیط‌های متراکم در پژوهش‌های پیشین بسیار مورد توجه قرار گرفته‌اند، اما یافته‌ها و تفسیرهای نظری ناکافی بوده و رابطه تراکم‌های بالا و فرآیندهای اجتماعی همچنان ناشناخته است (Tang et al., 2019). بنابراین پژوهش درخصوص پیامدهای اجتماعی تراکم‌های بالا، در زمینه مناطق شهری سریع رشد یافته کشورهای در حال توسعه که در آنها افزایش تراکم شهری صرفاً به صورت نگاهی کمی در نظر گرفته می‌شود، ضرورت و اهمیت بیشتری می‌یابد. تحقیقات اخیر در این مورد، بر اهمیت نوع طراحی و شیوه ترکیب واحدهای مسکونی و اثرات ادراکی و اجتماعی آنها تمرکز داشته و از مفهوم تراکم ادراک شده به عنوان بعد عینی-ذهنی تراکم استفاده می‌کنند و آن را متأثر از ویژگی‌های کالبدی محیط ساخته شده می‌دانند (Madani et al., 2017).

علاوه بر موضوع تراکم و اثرات آن، بسته و محصور بودن توسعه‌های مسکونی، از عوامل مهم مؤثر بر زندگی اجتماعی ساکنان دانسته می‌شود. امروزه مجتمع‌های مسکونی محصور به گونه متداول و رو به رشدی از سکونت تبدیل شده‌اند که در آنها احساس امنیت و تشکیل اجتماع محلی به عنوان دلایل اصلی شکل‌گیری این اجتماعات، امری پذیرفته شده است (Breetzke et al., 2014). با این وجود، تحقیقات کمی در مورد تأثیر این گونه مسکن بر پیامدهای اجتماعی، در ادبیات موضوع به چشم می‌خورد و باوجود ادعاهای مطرح شده درخصوص جوامع محصور برای ایجاد محیط‌های امن‌تر و تعاملات بیشتر، کارآمدی این گونه

نمودار شماره ۱: فرآیند تحقیق

حصار یا دیوار، از محیط پیرامونی شان جدا شده و از محله‌های اطراف قابل تفکیک هستند (Sakip et al., 2012). هرچند گاهی پدیده حصارکشی و دروازه‌گذاری دور محل سکونت، راه‌حلی موقتی برای جداکردن اجتماعات از مناطق مسئله‌دار پیرامون آنهاست (Bounds, 2004)، اما مجتمع‌های مسکونی معاصر، حول ایده اجتماعی و به منزله پناهگاهی امن در دل دنیایی نامطمئن طراحی می‌شوند. بنابراین از آنجایی که روابط و تعاملات اجتماعی بیشتر و ارتقای احساس امنیت از دلایل اصلی شکل‌گیری گونه مسکن محصور هستند (Blakely & Snyder, 1997)، این مطالعه بر این دو بعد، به عنوان دو معیار اساسی پایداری اجتماعی متمرکز شده است.

محلی به عنوان مهم‌ترین موضوع برای دستیابی به پایداری تأکید کرده‌اند، به طوری که هدف پایداری اجتماعی را می‌توان تحقق یک جامعه محلی پایدار دانست (Dempsy et al., 2009). از نظر کارمونا (Carmona, 2001)، وجود ارتباطات انسانی در محیطی بدون جرم و ترس از آن، بخش جدایی‌ناپذیری از فرآیند شکل‌گیری توسعه پایدار است. بنابراین چنانچه در جدول شماره ۱ آورده شده، پژوهش‌های مرتبط با پایداری اجتماعی به اهمیت تعاملات میان ساکنان و احساس امنیت در محیط‌های مسکونی اشاره دارند. از سوی دیگر، در بحث از پایداری اجتماعی، مقیاس از مهمترین موضوعاتی است که باید مورد توجه قرار داد، (Caprotti & Gong, 2017). این مطالعه بر اجتماعات محصور متمرکز است که به صورت فضای کالبدی محدودی تعریف می‌شوند که به واسطه

جدول شماره ۱: شاخصه‌های پایداری اجتماعی در تحقیقات پیشین

نویسنده	سال	مقیاس	شاخصه‌های پایداری اجتماعی
Chiu	۲۰۰۱	محیط‌های مسکونی	پیش شرط‌های اجتماعی برای تولید و مصرف مسکن پایدار، توزیع و مصرف مسکن، روابط اجتماعی، کیفیت قابل قبول مسکن و محیط زندگی
Clantonio	۲۰۰۸	شهر	امنیت، سازگاری، ظرفیت و تساوی
Bramely et al.	۲۰۰۹	محله	تعاملات و شبکه‌های اجتماعی، رضایت مندی و حس مکان، ایمنی و امنیت
Dave	۲۰۱۱	محله	دسترسی به امکانات و خدمات، میزان فضای زندگی، سلامت ساکنان، روح جمعی و تعاملات اجتماعی، احساس امنیت، رضایت مندی از محیط محله
Wingartner and Mebreg	۲۰۱۱	محیط شهری	دسترسی، سرمایه اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی، سلامت و رفاه، انسجام اجتماعی، ایمنی و امنیت، توزیع عادلانه درآمد، دموکراسی محلی، میراث فرهنگی، تحصیلات و آموزش، مسکن و ثبات اجتماعی، ارتباط و حمل و نقل، عدالت اجتماعی، حس مکان، استفاده از مالکیت ترکیبی، امنیت و کیفیت محیط محلی
Murphy	۲۰۱۲		برابری، مشارکت، آگاهی از پایداری و انسجام اجتماعی
Davoodi et al.	۲۰۱۴	محیط‌های مسکونی	تعاملات اجتماعی در مکان، امنیت اجتماعی، انعطاف‌پذیری، سلسله‌مراتب، هویت معماری و طراحی مشارکتی
Daneshpour et al.	۲۰۱۴	محله	امنیت، فعالیت‌پذیری، هویت مندی، مردم‌مداری و انسجام فضایی-کالبدی

۲.۲. تراکم و تراکم ادراک شده

به طور کلی تراکم در مناطق مسکونی را می‌توان بر مبنای سه معیار مختلف مدنظر قرار داد که هر کدام کاربرد معینی دارند. تراکم جمعیتی به تعداد افراد در واحد سطح اشاره دارد. تراکم مسکونی (که مورد تمرکز این مقاله است) نشان‌دهنده تعداد واحد مسکونی در هر هکتار (صرفنظر از اندازه سطح واحدهای مسکونی) است. در نهایت، تراکم ساختمانی، نسبت سطح کل زیربنای مسکونی در طبقات، بر سطح کل سایت و نشان‌دهنده میزان سطح ساخته شده است (Pourdeihimi, 2012: 263).

مطالعات اخیر نشان می‌دهند، در رابطه میان تراکم و بعد اجتماعی مسکن، علاوه بر بعد کمی تراکم، باید به ابعاد کمی کیفی و کیفی مرتبط با آن نیز توجه داشت و حتی می‌توان گفت در محیط‌های شهری مترکم، تراکم کیفی مهم‌تر از تراکم کمی است (Azizi & Jamalabadi, 2016: 21). در همین راستا، تراکم ادراک شده به عنوان وجه کمی کیفی تراکم، مطرح بوده و برخلاف تراکم کمی، مرتبط با ویژگی‌های محیط کالبدی است. درحقیقت تراکم ادراک شده بر این امر اشاره می‌کند که تراکم‌های یکسان به وسیله افراد متفاوت در زمینه‌های مختلف، به صورت متمایزی از یکدیگر

ادراک می‌شوند. تراکم ادراک شده، به صورت تخمین تعداد مردم و فعالیت‌هایشان (شدت حضور مردم در فضا)، بر مبنای نشانه‌های موجود در محیط تعریف می‌شود (Rapoport, 1975) و معمولاً بر نوع استفاده و شیوه‌های رفتاری افراد تأثیر می‌گذارد. براساس تحقیقات پیشین، با وجود تراکم‌های کمی مشابه، توسعه‌های مسکونی با شیوه طراحی و انتظام فضایی متفاوت، از لحاظ تراکم ادراک شده ساکنان، تفاوت معناداری با یکدیگر دارند (Raman, 2010). در ادبیات موضوع، عوامل کالبدی مؤثر بر ادراک تراکم عبارتند از: اندازه محله، طراحی کلی و پیکربندی واحدهای مسکونی (ارتفاع ساختمان، تقسیم به خوشه‌های کوچک، تعداد واحدهای مسکونی که از یک ورودی مشترک استفاده می‌کنند، رابطه با فضاهای باز) پیکربندی فضاهای باز (فضای بین ساختمان‌ها، دسترسی بصری و عملکردی از یک واحد مسکونی به فضاهای باز، منظر و محوطه) خلوت و حریم خصوصی، نماهای متنوع، صدا و آلودگی صوتی، کاربری‌های مختلط، موقعیت خدمات عمومی و پارکینگ، اندازه خانه و حضور فضاهای سبز یا عناصر طبیعی (Pourdeihimi et al., 2017).

۲,۳. رابطه تراکم و تعاملات اجتماعی

پژوهش‌های مختلفی، تراکم را مهم‌ترین نکته در رابطه میان محیط ساخته شده و بیداری اجتماعی شمرده‌اند (Bramley et al., 2009). با این وجود در میان صاحب‌نظران، در خصوص رابطه تراکم و تعاملات اجتماعی اجماع کلی وجود ندارد (Chuchman, 1999). در این خصوص می‌توان سه دسته از پژوهش‌ها را شناسایی و دسته‌بندی نمود. دسته نخست، به ویژه در حوزه روان‌شناسی محیط، تراکم‌های بالا را موجب بیش‌انبوهی اجتماعی دانسته و به عدم حفظ حریم خصوصی، کاهش حس جمعی و رضایت‌مندی سکونتی به عنوان پیامدهای منفی آن اشاره می‌کنند (Freeman, 2001). در تضاد با گروه نخست، دسته دوم مطالعات، تراکم بالاتر را به منزله حضور بیشتر افراد و در نتیجه احساس امنیت بیشتر در فضاهای مشترک می‌دانند که خود احتمال بروز تعاملات اجتماعی را افزایش می‌دهد. جیکوبز (Jacobs, 1961) یکی از معدود صاحب‌نظرانی است که تصویر مثبتی از تراکم (به عنوان ابزاری مناسب برای خلق محیط پویا و شکل‌گیری مکان) ارائه می‌دهد (Caprotti & Gong, 2017: 49). از نظر گروه سوم، پذیرش زندگی در تراکم‌های بالا، در زمینه‌های مختلف اجتماعی و فرهنگی متفاوت است. (Richardson et al., 2000) تراکم‌های بالا به خودی خود باعث دوری‌گزینی اجتماعی نمی‌شوند. در حقیقت تراکم‌های یکسان، شرایط مشابهی خلق نمی‌کنند و تأمین شرایط مطلوب، وابسته به برنامه‌ریزی و طراحی

مناسب است (Tang et al., 2019). به عنوان مثال، پژوهش‌های اخیر نشان می‌دهند که در ارتباط میان تراکم و تعاملات اجتماعی، میزان تراکم ادراک شده، مهم‌تر از تراکم کمی بوده و تأثیرات منفی تراکم بر پیامدهای اجتماعی به تراکم ادراک شده وابسته است (Madani et al., 2017).

۲,۴. تأثیر گونه مسکن محصور و غیرمحصور بر احساس امنیت و تعاملات اجتماعی

یکی از مهم‌ترین دلایل شکل‌گیری اجتماعات محصور بر این فرض قرار داشت که انسجام اجتماعی و هویت گروهی در قلمروهای محصور شده امکان بروز بیشتری خواهد یافت (Breetzke et al., 2014: 126). همچنین انتظار می‌رود که اجتماعات محصور، میزان وقوع و ترس از جرم را کاهش دهند و احساس امنیت بیشتری را برای ساکنان فراهم کنند (Mohit & Abdulla, 2011; Blakely & Snyder, 1998). اما در میان پژوهش‌های تجربی گاهی یافته‌های گوناگون و متناقضی در این خصوص به چشم می‌خورد (Vilalta, 2011)؛ به طوری که حتی برخی بر این باورند که بسته بودن، نتایج معکوسی را برای اجتماعات دارد و موجب تنوع کم اجتماعی و در نهایت تمایل به جدایی‌گزینی اجتماعی می‌شود (Sakip et al., 2012: 820; Low, 2004). به تعدادی از این مطالعات و نتایج آنها در جدول شماره ۲ اشاره شده است.

جدول شماره ۲: تأثیر اجتماعات محصور و غیرمحصور بر متغیرهای مورد مطالعه در تحقیقات پیشین

نویسنده	سال	متغیرهای مورد مطالعه	محدوده مطالعه	نتیجه
Blakely & Snyder	۱۹۹۸	نرخ وقوع جرم	آمریکای شمالی	عدم تفاوت معنادار میان مسکن محصور و غیرمحصور
Wilson-Doenges	۲۰۰۰	امنیت ادراک شده، نرخ وقوع جرم و حس جمعی	کالیفرنیا، آمریکا	مسکن قشر با درآمد بالا: حس جمعی کمتر و امنیت ادراک شده بیشتر در مسکن محصور و عدم تفاوت معنادار در خصوص نرخ وقوع جرم مسکن کم‌درآمد: عدم تفاوت معنادار میان مسکن محصور و غیرمحصور در خصوص تمامی متغیرها
Blandy & Lister	۲۰۰۳	روابط اجتماعی	انگلستان	حس جمعی بیشتر در مسکن محصور
Atkinson et al.	۲۰۰۴	نرخ وقوع جرم و امنیت ادراک شده	انگلستان	ترس از جرم و عدم احساس امنیت در مسکن محصور
Serife	۲۰۰۷	حس جمعی	ترکیه	حس جمعی بیشتر در مسکن محصور
Vilalta	۲۰۱۱	ترس از جرم	آمریکای لاتین	عدم تفاوت معنادار میان مسکن محصور و غیرمحصور
Mohit & Abdulla	۲۰۱۱	نرخ وقوع جرم	مالزی	نرخ وقوع جرم بیشتر در اجتماعات محصور
Sakip et al.	۲۰۱۲	حس جمعی	مالزی	حس جمعی بیشتر در مسکن غیرمحصور
Sakip et al.	۲۰۱۳	امنیت ادراک شده	مالزی	امنیت ادراک شد بیشتر در اجتماعات محصور
Breetzke et al.	۲۰۱۴	ترس از جرم	آفریقای جنوبی	نرخ وقوع جرم بیشتر در اجتماعات محصور

۲,۵. مدل مفهومی، روابط متغیرها و فرضیه‌های پژوهش

از منظر اکولوژی اجتماعی، رفتار انسانی حاصل تعامل فاکتورهای مختلف فردی، میان فردی، اجتماعی، شرایط زمینه‌ای و سطوح سیاسی-اجتماعی جامعه است (McLeroy et al., 1988).

در تحقیقات پیشین عوامل تأثیرگذار بر تعاملات اجتماعی، جنبه‌های فردی، کالبدی، اجتماعی و ادراکی را شامل می‌شوند. عواملی مانند تجانس و پایگاه اجتماعی-اقتصادی ساکنان، از زمره عوامل فردی (یا ویژگی‌های مرتبط با اجتماع) هستند (Wilson-Doenges, 2000). مطالعات گسترده محیط-رفتار نیز اثر

1 Socio-ecological theory

دیوارنگاری، وندالیسم و خرابکاری) افزایش یابد و این نشانه‌های منفی بصری می‌تواند ساکنان را از شرکت در فعالیت‌های اجتماعی منصرف کند (Foster et al., 2010). از سوی دیگر روان‌شناسان محیط با استفاده از رویکرد سازوکار درونی روان‌شناختی^۱، بر اهمیت تجارب فردی در ارتباط با محیط کالبدی تأکید می‌کنند (Anton & Lawrence, 2014). از نظر آنها محیط ساخته شده به طور قابل توجهی شکل‌دهنده تجارب و ادراکات فردی است و افکار، احساسات و باورهای افراد را از طریق تعاملات و تجربیات روزمره تحت تأثیر قرار می‌دهد (Francis et al., 2012). براساس این رویکرد، تراکم ادراک شده به عنوان عاملی فردی و ارزیابی ذهنی وابسته به محیط ساخته شده و به عنوان برآوردی از تعداد افراد و نشانه‌های حضور آنان در فضاهای (نیمه) عمومی، می‌تواند با تعامل اجتماعی و احساس امنیت مرتبط باشد.

مدل مفهومی پژوهش با توجه به مرور ادبیات موضوع، به صورت نمودار شماره ۲ ارائه شده است. در این مدل، سه متغیر تراکم ادراک شده، احساس امنیت و تعاملات اجتماعی به عنوان متغیرهای مکنون^۲ در مدل‌یابی معادلات ساختاری شناخته می‌شوند. بنابراین براساس سئوالات تحقیق و مرور ادبیات موضوع، فرضیه‌های پژوهش به صورت زیر مطرح می‌گردند:

- فرضیه ۱: دو گونه مسکن متراکم محصور و غیرمحصور تفاوت معناداری به لحاظ احساس امنیت و تعاملات اجتماعی دارند.
- فرضیه ۲: سازوکار اثر موضوعات تراکم ادراک شده، احساس امنیت و تعاملات اجتماعی ساکنان، در دو گونه مسکن متراکم محصور و غیرمحصور متفاوت از یکدیگر است.

۳. روش

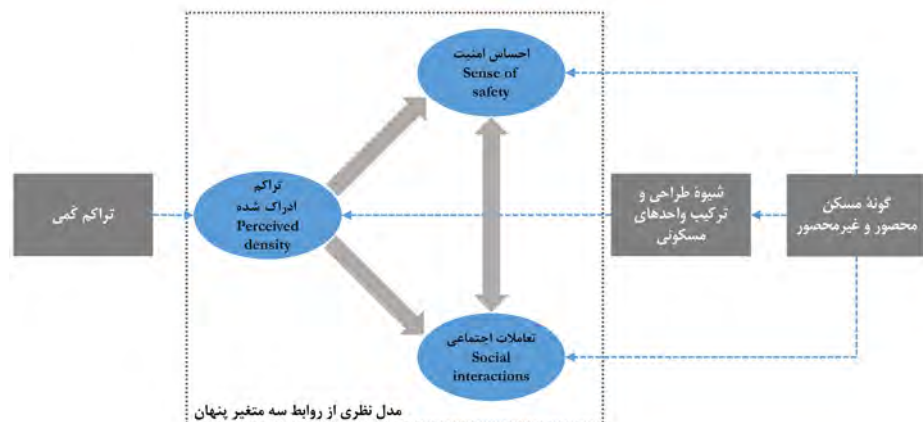
۳.۱. روش‌شناسی پژوهش

این مطالعه از روش‌شناسی کمی تبعیت می‌کند و می‌توان آن را در زمره پژوهش‌های همبستگی و به طور مشخص، از نوع رابطه‌ای قرار داد. در این راستا، برای پاسخگویی به سئوالات پژوهش، پس از انجام تحلیل عامل تأییدی و کنترل روایی سازه، از آزمون تی برای مقایسه دو گروه (سئوال نخست پژوهش) و مدل‌یابی

ویژگی‌های محیط ساخته شده مانند کیفیت مسکن و امکانات عمومی، انتظام و بیکره‌بندی فضایی و طراحی فضاهای باز بر تعاملات اجتماعی را نشان داده‌اند (Anton & Lawrence, 2014; Abu-Ghazze, 1999; Zhu & Fu, 2017).

از دیگر عوامل مؤثر در شکل‌گیری روابط اجتماعی در محیط‌های مسکونی، مسائل ادراکی-روانی هستند. بسیاری از صاحب‌نظران، احساس امنیت را در این دسته قرار می‌دهند و آن را به عنوان پیش‌نیاز شرایط اجتماعی مطلوب در محیط‌های مسکونی و مهم‌ترین عامل در دستیابی به پایداری اجتماعی می‌پذیرند (Greene & Greene, 2003). از نظر آنان، افراد فعالیت‌های فیزیکی و اجتماعی خود را محدود می‌کنند تا از موقعیت خاصی که در آن احساس عدم امنیت دارند، دور باشند. بنابراین ایجاد روابط اجتماعی تحت تأثیر احساس امنیت قرار می‌گیرد (Foster et al., 2010). در مقابل از نظر برخی دیگر، در محیط بلافصل واحد مسکونی، تعاملات اجتماعی و روابط همسایگی نقش مهمی در احساس امنیت دارد (Clampet- Lundquist, 2010; Motalebi et al., 2016; Zarghami, 2011: 107) و طراحی محله عامل مهمی است که با ایجاد فرصت‌هایی برای تعامل اجتماعی، ارتباط بین محیط ساخته شده و احساس امنیت را موجب می‌شود (Jamme et al., 2018; Rollwagen, 2016). با توجه به مطالب فوق، در مدل مفهومی پژوهش (نمودار شماره ۲)، رابطه میان تعاملات اجتماعی و احساس امنیت به صورت یک فلش دوسویه نشان داده شده است. بنابراین چنانچه از مرور ادبیات موضوع بر می‌آید، می‌توان انتظار داشت تفاوت معناداری میان گونه‌های مسکن محصور و غیرمحصور در خصوص تعاملات اجتماعی و احساس امنیت وجود داشته و نحوه اثر این مفاهیم بر یکدیگر، در دو گروه مورد مطالعه متفاوت باشد.

در برخی از پژوهش‌ها، امنیت ادراک شده، ارزیابی ادراکی یک محیط براساس نشانه‌ها و اطلاعات دریافتی از آن محیط است (Rijswijk et al., 2016). براساس تئوری اختلال اجتماعی، احساس ناامنی می‌تواند با بی‌نظمی‌های کالبدی (مانند

نمودار شماره ۲: مدل مفهومی

- 1 Intrapsychic mechanism approach
- 2 Latent variables

معادلات ساختاری SEM (سئوال دوم) استفاده شده است.

یکدیگرند (Rapoport, 1975). بنابراین این تحقیق با انتخاب نمونه‌های مورد مطالعه، در منطقه جغرافیایی نسبتاً کوچکی (منطقه دو شهرداری مشهد^۲) انجام شده است. از آنجایی که پایگاه اجتماعی-اقتصادی ساکنان، از جمله مهمترین شرایط فردی و اجتماعی مؤثر بر وسعت و ماهیت روابط اجتماعی در محیط‌های مسکونی است (Talen, 2000: 177)، در وهله نخست نواحی مناسب و مشابه از لحاظ طبقه‌بندی منزلتی مورد نظر قرار گرفتند. در نهایت پس از بازدید و ارزیابی، شش توسعه مسکونی با تراکم‌های خالص مسکونی مشابه و انتظام فضایی متفاوت انتخاب شدند (جدول شماره ۳). در گزینش محدوده‌ها، موقعیت و فاصله از مراکز خرید و پرزدحام شهری، شرایط مرزها و لبه‌ها، نوع طراحی، قدمت توسعه مسکونی و قیمت مسکن، به عنوان متغیرهای کنترل مورد توجه بوده است.

معیارهای متفاوتی برای گونه‌شناسی خانه، در مقیاس‌های مختلف مجموعه تا بلوک‌های مسکونی وجود دارد (Einifar & Ghazizadeh, 2010). درخصوص ارتفاع، به عنوان اصلی‌ترین عامل گونه‌شناسی، تمامی محدوده‌ها را می‌توان در دسته‌بندی آپارتمان‌های مسکونی با ارتفاع متوسط^۳ جای داد. نحوه چیدمان بلوک‌های مسکونی در سایت و شکل هم‌نشینی و انتظام فضاهای باز و بسته، عامل دوم درخصوص انتخاب محدوده‌ها در هر دو گروه بوده است.

۳.۴. معرفی جامعه آماری و تعیین حجم نمونه

جامعه آماری این مطالعه شامل گروه‌هایی از شهروندان طبقه متوسط در شش توسعه مسکونی هستند (جدول شماره ۴). در نمونه نهایی ۴۴ درصد مردان و ۵۶ درصد زنان بین ۲۵ تا ۶۵ سال با میانگین سنی ۳۷/۸ شرکت داشتند. گفتنی است که در سطح فردی، نوع مالکیت، سن و مدت زمان اقامت در محله (بیش از پنج سال) به عنوان متغیرهای کنترل در انتخاب جامعه آماری لحاظ شده است. در این پژوهش برای تعیین حجم نمونه از روش مولر (۱۹۹۶)، نسبت حجم نمونه به پارامتر آزاد استفاده شده است. وی حداقل این نسبت را ۱۵ به ۱، حد متوسط آن را نسبت ۱۰ به ۱ و حد بالای آن را نسبت ۲۰ به ۱ می‌داند (Gahssemi, 2009). بر این اساس می‌توان با توجه به وجود ۲۸ پارامتر آزاد در مدل تدوین شده، حد متوسط حجم نمونه را ۲۸۰ واحد برآورد کرد. بنابراین ۲۹۵ پرسشنامه تکمیل شده و قابل قبول در فرآیند تحلیل وارد شد.

۳ به لحاظ پایگاه اجتماعی-اقتصادی، نواحی چهل‌گانه شهر مشهد را می‌توان به پنج حوزه (خوشه) عمده منزلتی تقسیم نمود. ناحیه سه منطقه دو (محدوده مورد مطالعه)، جزو خوشه سه محسوب می‌شود (Youssefi, 2011: 77).

۴ آپارتمان‌های مسکونی با ارتفاع متوسط یعنی چهار تا هشت طبقه (Pourdeihimi, 2012: 108).

۳.۲. سنجش متغیرهای پژوهش و تنظیم پرسشنامه

تراکم ادراک شده: در پژوهش‌های پیشین، مجموع عوامل مرتبط با ادراک تراکم، به هشت عامل ادراک از فاصله و ارتفاع ساختمان‌ها، دید از درون به بیرون خانه، اشراف، حضور فضای باز و سبز، شیوه سازماندهی پارکینگ‌ها، ادراک از تعداد افراد در فضاهای باز مشترک، تعداد واحد مسکونی در هر ساختار و اندازه خانه خلاصه شدند (Pourdeihimi et al., 2017). بر همین مبنا در این تحقیق نیز برای سنجش تراکم ادراک شده، از این هشت عامل استفاده شده است.

احساس امنیت: امنیت را می‌توان مفهومی با دو بعد عینی به معنای ایجاد شرایط و موقعیت ایمن و بعد ذهنی به معنای احساس امنیت دانست. بعد ذهنی امنیت، ارتباط مستقیم با ادراک افراد از آسیب‌پذیری و تهدیدات پیرامونی دارد و از حضور در فضاهای جمعی و تعامل با سایر افراد جامعه ناشی می‌شود (Akbari & Pakbonyan, 2012: 62; Rijswijk et al., 2016). در این پژوهش از سه شاخص میزان استفاده از فضاهای باز در طول روز، میزان خوش‌نامی محله و خرابکاری و خشونت (خرابگری و وندالیسم) ادراک شده در محله (Dave, 2011; Elyas Zadeh Moghadam & Zabetian, 2010: 46) استفاده شده است.

تعاملات اجتماعی: روابط گروه اجتماعی^۱ یا همان تعاملات اجتماعی، به روابط نزدیک یا وابستگی دوسویه^۲ و حمایت عاطفی دوستان و همسایگان اشاره دارد که در اشتراک‌گذاری دیدگاه‌ها و تقویت عقاید افراد مهم هستند (Macias & Williams, 2016: 395). تعامل اجتماعی به معنای ایجاد رابطه بین دو فرد یا بیشتر است که منجر به واکنشی میان آنها شود و این واکنش برای هر دو طرف شناخته شده است (Behzadfar & Tahmasebi, 2013: 18). در این پژوهش، تعاملات اجتماعی با میزان شناخت همسایگان، اعتماد، روابط دوسویه و کمک متقابل در میان همسایگان و فراوانی تعامل با آنان (Abu-Ghazze, 1999; Wilkerson et al., 2012; Zhu & Fu, 2017) اندازه‌گیری شده است.

براساس تعاریف عملیاتی متغیرهای پژوهش، گزاره‌های پرسشنامه در مقیاس لیکرت (از ۱ «کاملاً موافقم» تا ۵ «کاملاً مخالفم») تنظیم و به صورت اولیه مورد آزمون قرار گرفت. پس از آن، براساس داده‌های حاصل از مطالعه پایلوت، سئوال‌ات نامناسب حذف شدند و پایایی اولیه پرسشنامه با محاسبه آلفای کرونباخ تأیید شد.

۳.۳. معرفی محدوده‌های مورد مطالعه و متغیرهای کنترل در انتخاب آنها

مطالعات پیشین نشان داده‌اند که ادراک و ارزیابی سطوح مختلف تراکم در میان گروه‌های فرهنگی مختلف متفاوت از

- 1 Bonding ties
- 2 Mutual affinity

۵۰

شماره سی و چهارم

بهار ۱۳۹۹

فصلنامه علمی-پژوهشی

مطالعات شهری

رابطه تراکم ادراک شده، احساس امنیت و تعاملات اجتماعی: مقایسه دو گونه مسکن تراکم محصور و غیرمحصور

جدول شماره ۳: معرفی محدوده‌های مورد مطالعه

محدوده	انتظام فضایی	عکس	تراکم خالص مسکونی	گونه‌شناسی
گروه ۱: مجتمع‌های مسکونی محصور Gated	۱			۱۱۸ پراکنده
	۲			۱۲۱ متمرکز
	۳			۱۱۰ نواری
گروه ۲: مجموعه‌های مسکونی غیرمحصور Non-Gated	۴			۱۰۶ غیر خطی
	۵			۱۰۵ خطی غیر متجانس
	۶			۱۲۰ خطی با فضاهای باز مرکزی

جدول شماره ۴: تعداد نمونه در هر محدوده

جمع	حجم نمونه	تعداد خانوار	محدوده	مجموعه‌های مسکونی محصور Gated communities
۲۹۵	۱۵۳	۶۱۲	محدوده ۱	مجموعه‌های مسکونی محصور Gated communities
	۷۶	۳۲۶	محدوده ۲	
	۶۶	۲۳۸	محدوده ۳	
۲۹۵	۱۰۵	۶۴۰	محدوده ۴	مجموعه‌های مسکونی غیرمحصور Non-Gated communities
	۹۸	۶۰۰	محدوده ۵	
	۹۲	۵۴۵	محدوده ۶	

۴. بحث و یافته‌ها

۴.۱. کنترل روایی سازه با استفاده از تحلیل عامل تأییدی و بررسی پایایی ترکیبی^۱

پس از بررسی داده‌های اولیه به لحاظ داده‌های از دست رفته و پرت، از تحلیل عامل تأییدی مرتبه اول^۲، با روش حداکثر درست‌نمایی^۳ و نرم‌افزار ایموس Amos نسخه ۲۳ به منظور تعیین روایی سازه

- 1 Construct reliability (CR)
- 2 First-order confirmatory factor model
- 3 Maximum likelihood (ML)

استفاده شد. در این مرحله، با استفاده از نمونه کامل، ابتدا اعتبار هر کدام از سئوال‌ات، با استفاده از بار عاملی و معناداری آن مورد بررسی قرار گرفت. بنابراین تحلیل نهایی، براساس سئوال‌اتی انجام شد که دارای بار عاملی معنادار و بیشتر از ۰/۴ بودند و سئوال‌ات با بار عاملی غیرمعنادار حذف شدند^۴. جدول شماره ۵، خلاصه‌ای از آمار توصیفی و بار عاملی هر یک از مؤلفه‌ها را نشان می‌دهد. از

۴ در گروه ۱، ادراک از تعداد افراد در فضاهای باز، اندازه خانه و حضور فضای باز و سبزو در گروه ۲، اشراف، ادراک از فاصله و ارتفاع ساختمان‌ها و اندازه خانه حذف شدند.

می‌دهد در حالی که تعداد افراد در هر ساختار (P15)، اشراف (P11) و دید از درون واحد مسکونی (P6) از مهم‌ترین عوامل مؤثر بر ادراک تراکم در مجتمع‌های مسکونی محصور محسوب می‌شوند، وجود دید مطلوب از درون خانه (P6)، حضور فضاهای باز و سبز (P4) و شیوه سازماندهی پارکینگ‌ها (P1)، بیشترین اثر را بر تراکم ادراک شده در مسکن غیرمحصور دارند. این نتایج اهمیت توجه به این عوامل را در طراحی گونه مربوطه نشان می‌دهد.

آنجایی که در مدل سازی معادلات ساختاری، همبستگی‌های غیریکسان با وزن‌های متفاوت بین شاخص‌ها و عامل‌ها وجود دارد، پایایی ترکیبی CR می‌تواند برآورد دقیق‌تری نسبت به ضریب آلفای کرونباخ ارائه دهد. طبق جدول شماره ۵، مقدار ضریب پایایی ترکیبی عامل‌ها، از ۰/۷۷ بیشتر است، بنابراین می‌توان گفت که تمام ابعاد این مدل از پایایی قابل قبولی برخوردارند. توجه به نتایج تحلیل عامل تأییدی و بارهای عاملی، نشان

جدول شماره ۵: میانگین و انحراف معیار مؤلفه‌های مربوط به متغیرهای پژوهش

گروه ۲: مسکن غیرمحصور						گروه ۱: مسکن محصور						متغیر
CR	بار عاملی	Std. deviation	Std. error	میانگین	مؤلفه	CR	بار عاملی	Std. Deviation	Std. error	میانگین	مؤلفه	
۰/۸۲	۰/۴۷	۰/۷۹۳	۰/۰۴۶	۲/۰۸۴	P31	۰/۷۹	۰/۵۰	۰/۸۴۴	۰/۰۴۹	۲/۴۹۱	P32	
	۰/۸۵	۰/۸۸۵	۰/۰۵۱	۲/۳۰۳	P6		۰/۶۱	۰/۸۸۵	۰/۰۵۱	۲/۳۰۵	P6	
	۰/۶۴	۰/۹۰۲	۰/۰۵۲	۲/۲۳۷	P1		۰/۸۴	۰/۹۰۲	۰/۰۵۲	۲/۲۳۷	P15	
	۰/۷۶	۰/۹۰۳	۰/۰۵۲	۲/۴۲۰	P4		۰/۸۱	۰/۸۹۰	۰/۰۵۱	۲/۳۴۹	P11	
	۰/۴۷	۰/۸۸۰	۰/۰۵۱	۲/۵۱۱	P15		۰/۴۷	۰/۸۸۵	۰/۰۵۱	۲/۵۶۲	P1	
۰/۷۰	۰/۶۲	۰/۸۰۹	۰/۰۴۷	۲/۱۸۶	I71	۰/۷۲	۰/۷۰	۰/۷۸۰	۰/۰۴۵	۲/۰۷۸	I71	
	۰/۴۹	۰/۸۳۷	۰/۰۴۸	۲/۲۳۰	I63		۰/۷۲	۰/۸۰۷	۰/۰۴۶	۲/۱۶۹	I63	
	۰/۹۱	۰/۶۰۳	۰/۰۳۵	۲/۳۲۸	I64		۰/۴۶	۰/۸۷۱	۰/۰۵۰	۲/۱۶۹	I64	
	۰/۷۴	۰/۸۳۷	۰/۰۴۸	۲/۳۱۸	I74		۰/۷۹	۰/۸۸۲	۰/۰۵۱	۲/۱۲۸	I74	
		۰/۵۹۴	۰/۰۲۴	۲/۲۶۶	عامل			۰/۶۳۹	۰/۰۳۷	۲/۱۳۶	عامل	
۰/۸۰	۰/۶۶	۰/۸۲۱	۰/۰۴۷	۱/۹۵۳	S48	۰/۷۷	۰/۸۰	۰/۸۲۹	۰/۰۴۸	۱/۹۹۵	S58	
	۰/۶۷	۰/۷۴۰	۰/۰۴۳	۱/۸۱۰	S47		۰/۷۷	۰/۷۵۷	۰/۰۴۴	۱/۹۳۹	S57	
	۰/۶۶	۰/۷۳۰	۰/۰۴۲	۱/۷۲۵	S49		۰/۴۳	۰/۷۳۲	۰/۰۴۲	۱/۹۱۱	S48	
		۰/۶۰۵	۰/۰۲۴	۱/۸۳۰	عامل			۰/۶۰۲	۰/۰۳۵	۱/۹۳۵	عامل	

امنیت نشان می‌دهد. میانگین‌های ارائه شده در جدول شماره ۴ حاکی از آن است که ساکنان مجتمع‌های مسکونی محصور، تعاملات اجتماعی بیشتر و احساس امنیت کمتری را در مقایسه با مسکن غیرمحصور اظهار داشته‌اند.

۴/۲. مقایسه دو گروه مسکن محصور و غیرمحصور از نظر تعاملات ساکنان و احساس امنیت
جدول شماره ۶، نتایج آزمون تی و تفاوت معنادار دو گروه مسکن محصور و غیرمحصور را در خصوص تعاملات اجتماعی و احساس

جدول شماره ۶: آزمون تی مستقل، تفاوت دو گروه مسکن محصور و غیرمحصور

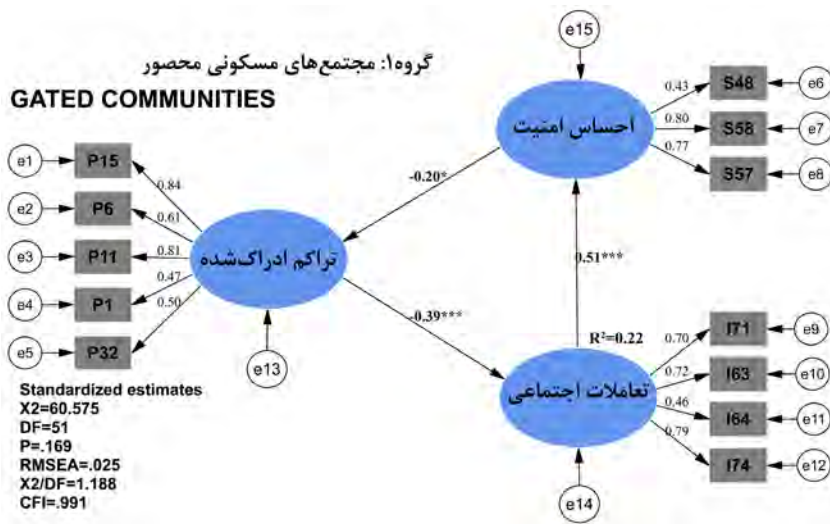
Sig. (2-tailed)	df	t	میانگین	انحراف استاندارد	مؤلفه‌ها
۰/۰۳۵	۵۸۸	۲/۱۱۱	۰/۱۰۵	۰/۰۴۹	احساس امنیت
۰/۰۱۱	۵۸۸	-۲/۵۵۰	-۰/۱۲۹	۰/۰۵۰	تعاملات اجتماعی

گروه ۲، به عنوان یک مدل غیربازگشتی قابل قبول است. یک مدل ساختاری، زمانی بازگشتی نامیده می‌شود که دارای روابط دوسویه یا حلقه‌های بازخورد بوده و متغیرها دارای اثر متقابل بر یکدیگر و اثر غیرمستقیم بر خودشان باشند (Nagase & Kano, 2017). با توجه به این که طرح‌های مقطعی، تنها یک تصویر منفرد از یک فرآیند پویای در حال حرکت هستند، بنابراین برآورد اثرات دوسویه با داده‌های مقطعی نیازمند برقرار بودن فرضیه تعادل است. فرضیه تعادل به این معناست که برآورد پارامترها وابسته به زمان خاص گردآوری داده‌ها نیست و فرآیند علی به گونه‌ای اساسی کامل شده و به تازگی آغاز نشده است (Gahssemi, 2009: 336). از آنجایی که مقدار شاخص ثبات به دست آمده (STI=0.117)، کمتر از ۱ است، می‌توان گفت فرضیه تعادل برقرار است. بنابراین نقش عامل زمان در مدل مورد مطالعه و اثرات متغیرها بر یکدیگر، قابل توجه است. جدول شماره ۱۰، اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کل متغیرهای پژوهش را در حالت استاندارد شده نشان

۴/۳. تجزیه و تحلیل یافته‌ها با استفاده از مدل‌یابی معادلات ساختاری
در ادامه مدل نظری پژوهش با استفاده از تحلیل مسیر مورد آزمون قرار گرفت و برای دستیابی به برازش مناسب، روابطی به آن اضافه شدند. در نمودارهای شماره ۳ و ۴، روابط میان متغیرها و در جدول‌های شماره ۷ و ۸، خطای استاندارد و نسبت بحرانی برای آزمون معناداری ابعاد مورد نظر پژوهش نشان داده شده است. به منظور ارزیابی سازگاری مدل‌های مورد نظر با داده‌های مربوطه، برازش مدل‌ها بر اساس شاخص‌های آماری مجذور کای، مقدار شاخص برازش تطبیقی (CFI) ^۱، ریشه میانگین مربعات خطای برآورد ^۲ (RMSEA) مورد بررسی قرار گرفت (جدول شماره ۹). با توجه به مطلوب بودن شاخص‌های برازش مدل و نمودارهای شماره ۳ و ۴، مدل گروه ۱، به عنوان یک مدل بازگشتی ^۳ و مدل

- 1 Comparative Fit Index
- 2 Root Mean Square Error of Approximation
- 3 Non-recursive Model

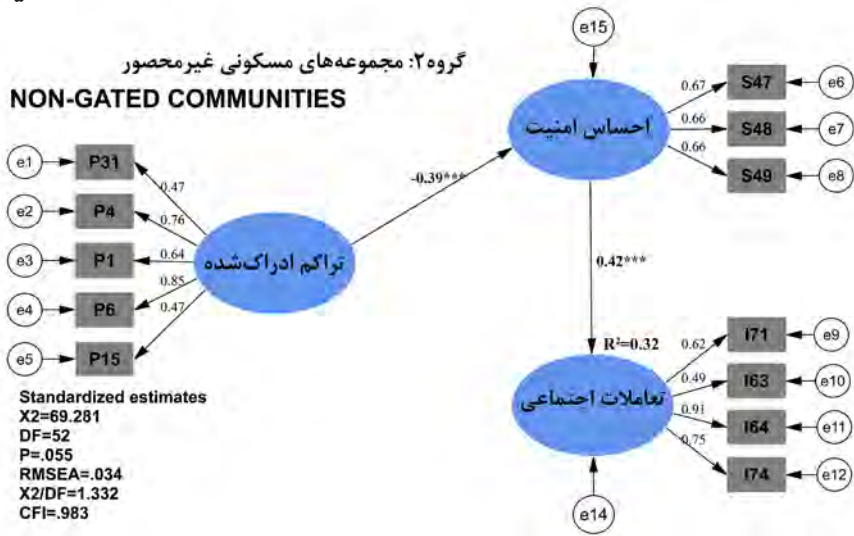

نمودار شماره ۳: روابط میان متغیرهای پژوهش در گروه ۱ در یک مدل بازگشتی- در حالت استاندارد شده

جدول شماره ۷: ضرایب مسیر مدل ساختاری در گروه ۱، مجتمع‌های مسکونی محصور

سطح معناداری	نسبت بحرانی	خطای استاندارد	برآورد پارامتر	متغیر مکنون < نشانگر
			۱/۰۰۰	ادراک تراکم < P15 (تعداد افراد در هر ساختار)
*** ۰/۰۰۱	۱۰/۴۰۵	۰/۰۶۹	۰/۷۱۶	ادراک تراکم < D6 (دید از درون واحد مسکونی)
*** ۰/۰۰۱	۱۳/۷۲۶	۰/۰۶۹	۰/۹۵۲	ادراک تراکم < D11 (اشراف)
*** ۰/۰۰۱	۷/۷۷۶	۰/۰۷۱	۰/۵۵۰	ادراک تراکم < D1 (شیوه سازماندهی پارکینگ‌ها)
*** ۰/۰۰۱	۸/۳۲۵	۰/۰۶۷	۰/۵۵۹	ادراک تراکم < D32 (ادراک از فاصله و ارتفاع ساختمان‌ها)
			۱/۰۰۰	تعاملات اجتماعی < I64
*** ۰/۰۰۱	۷/۰۵۲	۰/۲۰۴	۱/۴۳۹	تعاملات اجتماعی < I71
*** ۰/۰۰۱	۶/۹۹۸	۰/۲۰۸	۱/۴۵۵	تعاملات اجتماعی < I63
*** ۰/۰۰۱	۷/۲۱۰	۰/۲۴۴	۱/۷۶۳	تعاملات اجتماعی < I74
			۱/۰۰۰	احساس امنیت < S48
*** ۰/۰۰۱	۶/۴۴۱	۰/۲۴۷	۱/۵۸۹	احساس امنیت < S57
*** ۰/۰۰۱	۶/۴۳۲	۰/۲۶۵	۱/۷۰۴	احساس امنیت < S58
				متغیر مکنون < متغیر مکنون
*** ۰/۰۰۱	-۴/۱۱۶	۰/۰۵۰	-۰/۲۰۵	تراکم ادراک شده < تعاملات اجتماعی
** ۰/۰۰۵	۴/۲۹۲	۰/۱۰۷	۰/۴۵۸	تعاملات اجتماعی < احساس امنیت
*** ۰/۰۰۱	-۲/۰۴۵	۰/۲۰۷	-۰/۴۲۴	احساس امنیت < تراکم ادراک شده

***P < ۰/۰۰۱, **P < ۰/۰۰۵

نمودار شماره ۴: روابط میان متغیرهای پژوهش در گروه ۲ در یک مدل غیر بازگشتی- در حالت استاندارد شده

۵۳
شماره سی و چهار
بهار ۱۳۹۹
فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات شهر
رابطه تراکم ادراک شده، احساس امنیت و تعاملات اجتماعی: مقایسه دو گونه مسکن تراکم محصور و غیرمحصور

جدول شماره ۸: ضرایب مسیر مدل ساختاری در گروه ۲، مجموعه‌های مسکونی غیرمحصور

متغیر مکنون - نشانگر	برآورد پارامتر	خطای استاندارد	نسبت بحرانی	سطح معناداری
ادراک تراکم < P31 (ادراک از تعداد افراد در فضاهای باز)	۱/۰۰۰			
ادراک تراکم < D4 (حضور فضای باز و سبز)	۱/۸۴۵	۰/۲۴۶	۷/۵۰۷	***۰/۰۰۱
ادراک تراکم < D1 (شیوه سازماندهی پارکینگ‌ها)	۱/۵۴۸	۰/۲۲۱	۶/۹۸۹	***۰/۰۰۱
ادراک تراکم < D6 (دید از درون واحد مسکونی)	۲/۰۰۶	۰/۲۶۲	۷/۶۶۹	***۰/۰۰۱
ادراک تراکم < D15 (تعداد افراد در هر ساختار)	۱/۱۰۵	۰/۱۸۸	۵/۸۸۵	***۰/۰۰۱
تعاملات اجتماعی < I64	۱/۰۰۰			
تعاملات اجتماعی < I63	۰/۷۴۸	۰/۰۹۱	۸/۳۰۰	***۰/۰۰۱
تعاملات اجتماعی < I71	۰/۹۲۲	۰/۰۸۶	۱۰/۶۵۹	***۰/۰۰۱
تعاملات اجتماعی < 74	۱/۱۴۸	۰/۰۹۰	۱۲/۷۷۶	***۰/۰۰۱
احساس امنیت < S47	۱/۰۰۰			
احساس امنیت < S48	۱/۰۹۹	۰/۱۴۱	۷/۸۱۸	***۰/۰۰۱
احساس امنیت < S49	۰/۹۶۵	۰/۱۲۴	۷/۷۸۸	***۰/۰۰۱
متغیر مکنون - متغیر مکنون				
تراکم ادراک شده < احساس امنیت	-۰/۵۲۰	۰/۱۱۹	-۴/۳۶۲	***۰/۰۰۱
احساس امنیت < تعاملات اجتماعی	۰/۴۶۸	۰/۰۸۷	۵/۳۷۶	***۰/۰۰۱

***P</001

جدول شماره ۹: خلاصه نیکویی برازش مدل ساختاری برای هر دو گروه

شاخص نرم شده برازندگی NFI	شاخص برازندگی تطبیقی CFI	شاخص تعدیل نیکویی برازش AGFI	شاخص نیکویی برازش GFI	ریشه میانگین مربعات خطای برآورد RMSEA	ریشه میانگین مجذور پس مانده‌ها RMR	*2/df	df	P	گروه
۰/۹۴۵	۰/۹۹۱	۰/۹۵۰	۰/۹۶۷	۰/۰۲۵	۰/۰۳۱	۱/۱۸۸	۵۱	۰/۱۶۹	گروه ۱
۰/۹۳۴	۰/۹۸۳	۰/۹۴۵	۰/۹۶۳	۰/۰۳۴	۰/۰۳۴	۱/۳۳۲	۵۲	۰/۰۵۵	گروه ۲

جدول شماره ۱۰: اثرات مستقیم، غیرمستقیم و کل متغیرهای پژوهش در دو گروه مورد مطالعه

از	احساس امنیت			تعاملات اجتماعی			تراکم ادراک شده		
	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	اثر کل	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	اثر کل	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	اثر کل
گروه ۱	۰	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲	۰	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲	۰	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲
	-	۰/۰۵	۰/۰۵	-	۰/۰۵	۰/۰۵	-	۰/۰۵	۰/۰۵
	۰	۰/۰۸۱	۰/۰۸۱	۰	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲	۰	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲
گروه ۲	-	۰/۰۵	۰/۰۵	-	۰/۰۵	۰/۰۵	-	۰/۰۵	۰/۰۵
	-	۰/۰۵	۰/۰۵	-	۰/۰۵	۰/۰۵	-	۰/۰۵	۰/۰۵
	۰	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲	۰	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲	۰	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲
گروه ۱	۰	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲	۰	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲	۰	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲
	-	۰/۰۵	۰/۰۵	-	۰/۰۵	۰/۰۵	-	۰/۰۵	۰/۰۵
	۰	۰/۰۸۱	۰/۰۸۱	۰	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲	۰	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲
گروه ۲	-	۰/۰۵	۰/۰۵	-	۰/۰۵	۰/۰۵	-	۰/۰۵	۰/۰۵
	-	۰/۰۵	۰/۰۵	-	۰/۰۵	۰/۰۵	-	۰/۰۵	۰/۰۵
	۰	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲	۰	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲	۰	۰/۰۴۲	۰/۰۴۲

است. این موضوع ضرورت توجه به هر دو بعد فضایی و اجتماعی تراکم ادراک شده را نشان می‌دهد و همان در نظر داشتن نقش فاصله اجتماعی و فضایی در مفهوم تراکم است که راپاپورت به آن اشاره می‌کند.

روابط موضوعات احساس امنیت و تعاملات اجتماعی در مسکن محصور در یک حلقه بازخورد و اثر مستقیم و معنادار تعاملات اجتماعی بر احساس امنیت ($\gamma=0.513$; $p<0.001$)، نشان‌دهنده این است که میزان آشنایی افراد و تعاملات میان آنان بر احساس امنیت مؤثر است. یعنی تعامل در بستر فضا و همچنین در بستر زمان صورت می‌گیرد و تحقق تعامل روزمره در شرایط فضایی-زمانی، نوعی حس امنیت را پدید آورده و موجب ارتقای تعاملات اجتماعی می‌گردد. این موضوع با یافته‌های پژوهش‌های پیشین (Clampet-Lundquist, Vilalta, 2011; Motalebi et al., 2016; Rollwagen, 2010) در خصوص مسکن محصور مطابقت دارد.

در گروه ۲، وجود اثر مستقیم و معنادار احساس امنیت بر تعاملات اجتماعی ($\gamma=0.423$; $p<0.001$)، اهمیت مؤلفه‌های ادراکی مؤثر بر شرایط اجتماعی در گونه مسکن غیرمحصور را نشان می‌دهد. بنابراین همانند تحقیقات پیشین در این گونه مسکن، احساس امنیت را می‌توان پیش‌نیازی برای بروز تعاملات اجتماعی در فضاهای باز دانست. همچنین اثر مستقیم تراکم ادراک شده بر احساس امنیت ($\gamma=0.393$; $p<0.001$) و اثر غیرمستقیم تراکم ادراک شده بر تعاملات اجتماعی (با ضریب همبستگی $0.16/-$) معنادار است. بنابراین می‌توان اظهار داشت که احساس امنیت در رابطه میان دو موضوع تراکم ادراک شده و تعاملات اجتماعی ساکنان نقش واسطه‌ای دارد. بدین معنا که قسمتی از اثر تراکم ادراک شده بر تعاملات اجتماعی، از اثر آن بر احساس امنیت ناشی می‌شود. در حقیقت در گونه مسکن غیرمحصور، میزان تراکم ادراک شده که به نوعی دلالت بر آگاهی انسان از حضور دیگران دارد (Rapoport, 1975)، بر احساس امنیت در فضاهای باز عمومی مؤثر است. با توجه به بارهای عاملی مؤلفه‌های دید به محیط بیرونی و ادراک از حضور افراد در فضاهای باز، در تعریف سازه تراکم ادراک شده، نقش واسطه‌ای احساس امنیت در رابطه میان تراکم ادراک شده و تعاملات اجتماعی، به اهمیت شیوه طراحی برای نظم بخشیدن به سازوکار خودجوش کنترل اجتماعی به وسیله ساکنان اشاره دارد.

۵. نتیجه‌گیری

تراکم از موضوعات مهم و قابل توجهی است که اساس مقایسه محیط‌های مسکونی را تشکیل می‌دهد. در حالی که برنامه‌ریزان، اغلب با استفاده از معیار تراکم کمی در خصوص محیط‌های مسکونی تصمیم‌گیری می‌کنند، ادراک ساکنان و ارزیابی آنان از محیط زندگی روزمره‌شان، متفاوت از متخصصان است. به طور خاص، این مطالعه رویکردی انسان‌محور به موضوع تراکم دارد و بر تراکم ادراک شده، به منظور طراحی مدلی از پیامدهای اجتماعی آن متمرکز است. مفهوم تراکم ادراک شده، تخمین

می‌دهد. در این پژوهش برای معناداری این اثرات، از تکنیک خودگردان‌سازی^۱ با تعداد نمونه‌های ۵۰۰ و سطح اطمینان ۹۵ استفاده گردید.

۴.۴. آزمون فرضیات پژوهش

• فرضیه ۱: تفاوت معنادار دوگونه مسکن در خصوص

احساس امنیت و تعاملات اجتماعی ساکنان

نتایج حاصل از این پژوهش، تفاوت معنادار احساس امنیت و تعاملات اجتماعی ساکنان را در دو گونه مسکن محصور و غیرمحصور نشان داد. در خصوص احساس امنیت، نتایج با یافته‌های تحقیق مهیت و عبدالله (Mohit and Abdulla, 2011) همسو است که در آن میزان امنیت ادراک شده در اجتماعات محصور پایین‌تر از جوامع غیرمحصور بود. همچنین در خصوص تعاملات اجتماعی، نتایج به دست آمده از پژوهش‌های بلندی و لیستر (Blandy and Lister, 2003) و سریف (Serife, 2007) پشتیبانی می‌کند که در آنها حس جمعی در مجتمع‌های مسکونی محصور، بیش از اجتماعات غیرمحصور عنوان شده است.

• فرضیه ۲: سازوکار اثر سه متغیر پنهان پژوهش

طبق جدول شماره ۱۰، در گروه ۱، اثر مستقیم تراکم ادراک شده بر تعاملات اجتماعی ($\gamma=-0.391$; $p<0.001$) و اثر غیرمستقیم آن در گروه ۲ (با ضریب همبستگی $0.166/-$) معنادار است. همچنین در گروه ۱، تراکم ادراک شده، دارای اثر غیرمستقیم (با ضریب همبستگی $0.209/-$) و در گروه ۲، دارای اثر مستقیم معنادار بر احساس امنیت ($\gamma=-0.393$; $p<0.001$) است. بنابراین می‌توان گفت، فارغ از گونه مسکن، میان تراکم ادراک شده و تعاملات اجتماعی و احساس امنیت در محیط‌های مسکونی، رابطه معکوس و معناداری برقرار است. این موضوع با یافته‌های مطالعه دیو (Dave, 2011) همسو است.

در مدل بازگشتی مجتمع‌های مسکونی محصور، علاوه بر اثر مستقیم و معنادار تراکم ادراک شده بر تعاملات اجتماعی، وجود اثر غیرمستقیم متغیرهای حاضر در حلقه بازخورد، یعنی تراکم ادراک شده و تعاملات اجتماعی بر خودشان قابل توجه است. بازخورد فرآیندی است که یک اثر از زنجیره‌ای از روابط عبور می‌کند تا این که مجدداً بر خودش تأثیر بگذارد. وجود حلقه بازخورد در یک مدل، دلالت بر وجود یک عنصر زمانی در آن است (Gahssemi, 2009: 325). به عبارت دیگر، در طول زمان، نه تنها ادراک تراکم پایین‌تر می‌تواند موجب افزایش تعاملات اجتماعی شود، بلکه از طرف دیگر بالا رفتن تعاملات اجتماعی، آشنایی و رابطه میان افراد می‌تواند موجب کاهش تراکم ادراک شده گردد. وجود مؤلفه تعداد افراد در هر ساختار و اشراف و بار عاملی بالای آنها در مقایسه با سایر مؤلفه‌ها در تعریف سازه تراکم ادراک شده نشان می‌دهد، اندازه مناسب تعداد افراد در هر ساختار، در راستای شکل‌گیری گروه اجتماعی قابل شناخت به وسیله ساکنان، حفظ حریم خصوصی خانوادگی و خلوت، شرط لازم در بروز روابط مطلوب اجتماعی در مجتمع‌های مسکونی محصور

1 Bootstrapping

طراحی هستند. درحقیقت در بحث از بعد اجتماعی مسکن و قضاوت درخصوص تراکم به عنوان یک معیار اندازه‌گیری، باید به بعد کمی کیفی مرتبط با آن (تراکم ادراک شده) توجه داشت. این موضوع، اهمیت توجه به مقیاس خرد را در دستیابی به شرایط مطلوب اجتماعی در محیط‌های مسکونی نشان می‌دهد و مؤید این مطلب است که نگرش کلان‌نگر و صرفاً معیار قرار دادن و اتکا به مفهوم تراکم کمی در تصمیم‌گیری در خصوص محیط‌های مسکونی، امری ناکافی است. رویکرد انسانی به تراکم، به نوبه خود، راه را برای انتقال از شاخص‌ها و معیارها (که برای بررسی پایداری محیطی و اقتصادی مناسب‌تر هستند) به سوی پایداری اجتماعی در محیط‌های مسکونی میسر می‌سازد و با نظر جیکوبز درخصوص طراحی خرد-مقیاس با هدف شکل‌گیری مکان‌های شهری مطابقت بیشتری دارد.

تعداد افراد براساس نشانه‌های موجود در محیط است که براساس آن افراد قادر به قضاوت درخصوص ماهیت محیط و قابلیت‌های رفتاری آن محیط خواهند بود. این مفهوم به جنبه‌های ذهنی و کیفی، انتظارات و توقعات، نگرش‌ها و شیوه ارزیابی مردم از محیط دلالت دارد و وابسته به شیوه طراحی، انتظام فضایی و ترکیب واحدهای مسکونی است.

طبق یافته‌های تحقیق حاضر، در درجه نخست تفاوت معناداری میان گونه‌های مسکن محصور و غیرمحصور درخصوص تعاملات و احساس امنیت وجود داشت. بنابراین مجتمع‌های مسکونی محصور الزاماً تضمین‌کننده شرایط مطلوب‌تر اجتماعی نخواهند بود. در هر دو گونه مسکن محصور و غیرمحصور، میان تراکم ادراک شده و تعاملات اجتماعی و احساس امنیت، رابطه منفی مشاهده شد. بنابراین شرایط اجتماعی بیش از آن که تابعی از محصور و بسته بودن باشند، وابسته به ویژگی‌های کالبدی و

جدول شماره ۱۱: نتایج تحقیق

اجتماعات غیرمحصور	اجتماعات محصور	
احساس امنیت بیشتر در مقایسه با مسکن محصور	تعاملات اجتماعی بیشتر در مقایسه با مسکن غیرمحصور	تأثیر گونه مسکن بر تعاملات اجتماعی و احساس امنیت
رابطه غیرمستقیم و معکوس میان تراکم ادراک شده و تعاملات اجتماعی	رابطه مستقیم و معکوس میان تراکم ادراک شده و تعاملات اجتماعی	اثر تراکم ادراک شده بر تعاملات اجتماعی
رابطه مستقیم و معکوس میان تراکم ادراک شده و احساس امنیت	رابطه غیرمستقیم و معکوس میان تراکم ادراک شده و احساس امنیت	اثر تراکم ادراک شده بر احساس امنیت
احساس امنیت، پیش نیاز بروز روابط اجتماعی	تعاملات اجتماعی مؤثر بر احساس امنیت ساکنان	رابطه تعاملات اجتماعی و احساس امنیت
دید از درون واحد مسکونی (اهمیت نظارت) حضور فضای باز و سبز و شیوه سازماندهی پارکینگ‌ها ادراک از تعداد افراد در فضاهای باز تعداد افراد در هر ساختار	تعداد افراد در هر ساختار (تعریف گروه‌های اجتماعی) اشراف (خلوت بصری) دید از درون واحد مسکونی شیوه سازماندهی پارکینگ‌ها ادراک از فاصله و ارتفاع ساختمان‌ها	مهم‌ترین عوامل مؤثر بر ادراک تراکم

نتایج این پژوهش از جنبه نظری مهم است و بر اهمیت تمایز میان گونه مسکن محصور و غیرمحصور در مطالعات محیط-رفتار و شناخت عوامل تأثیرگذار در طراحی تأکید دارد. مدل‌های تجربی ارائه شده در این نوشتار به محققان در تدوین مدل‌های نظری درخصوص جنبه‌های اجتماعی مسکن کمک می‌کند. با این وجود، محدودیت‌هایی نیز وجود دارد که می‌تواند در تحقیقات آینده مورد توجه قرار گیرد. به طور مثال، این مطالعه تنها به بررسی و کنترل برخی خصوصیات اجتماعی-جمعیتی (پایگاه اجتماعی-اقتصادی، مالکیت خانه و طول مدت اقامت) پرداخته است. بنابراین احتمال دارد متغیرهای دیگری (مانند جنسیت) بتوانند بر ماهیت روابط اجتماعی تأثیر بگذارند. علاوه بر این وجود متغیرهای دیگری (مانند دلبستگی به مکان) به عنوان یک میانجی در رابطه متغیرهای این تحقیق، می‌تواند موضوعی برای پژوهش‌های آتی باشد.

بررسی مدل‌های برآزش شده در گروه‌های مورد مطالعه نشان می‌دهد، تعاملات اجتماعی در تراکم‌های بالا، وابسته به شرایط زمینه‌ای بوده و در ارتباط با ابعاد انسانی و ادراکی نیاز به امنیت قرار می‌گیرد. با این وجود نحوه سازوکار سه متغیر مورد نظر تحقیق، در گونه‌های مسکن محصور و غیرمحصور، متفاوت از یکدیگر است و فرآیندهای ادراکی-اجتماعی در دو گروه، به شکل متفاوتی عمل می‌کنند. به طور خلاصه در مسکن محصور، مدل بازگشتی، یک حلقه بازخورد را پیشنهاد می‌کند که در آن کاهش تراکم ادراک شده باعث افزایش تعامل اجتماعی و افزایش احساس امنیت می‌شود و عامل زمان، بستر تأثیرگذاری عوامل را بر یکدیگر فراهم می‌کند. در مسکن غیرمحصور، احساس امنیت در رابطه میان تراکم ادراک شده و تعاملات اجتماعی نقش واسطه‌ای داشته و به عنوان پیش نیاز روابط اجتماعی مطرح است. جدول شماره ۱۱، دستاوردهای این تحقیق را به صورت خلاصه نشان می‌دهد.

University Press.

- Bramley, G., Dempsey, N., Power, S., Brown, C., Watkins, D. (2009). Social Sustainability and Urban Form: Evidence from British Cities. *Journal of Environment and Planning*, (41), 2125-2142.
- Breetzke, G. D.; Landman, K., Cohn, E.G. (2014). Is It Safer Behind the Gates? Crime and Gated Communities in South Africa. *Journal of Housing and Built Environment*, 29, 123-139.
- Caprotti, F., Gong, Z. (2017). Social Sustainability and Residents' Experiences in a New Chinese Eco-City. *Habitat International*, 61, 45-54.
- Carmona, M. (2001). Sustainable Urban Design—A Possible Agenda. In A. Layard, S. Davoudi & S. Batty (Eds.), *Planning For a Sustainable Future* (Pp. 165–192). London: Spon Press.
- Chiu, R. (2002). Social Equity in Housing in the Hong Kong Special Administrative Region: A Social Sustainability Perspective. *Journal of Sustainable Development*, 155-162.
- Churchman, A. (1999). Disentangling the Concept of Density. *Journal of Planning Literature*, (13), 389-411.
- Clampet-Lundquist, S. (2010). Everyone Had Your Back: Social Ties, Perceived Safety, and Public Housing Relocation. *Journal of City and Community*, (9), 87-108.
- Colantonio, A. (2008). Social Sustainability: A Review and Critique of Traditional Versus Emerging Theme and Assessment Method. Oxford Brookes University, UK.
- Daneshpour, A., Shie, E., Roussta, M. (2014). Compilation The Structural Model of Social Sustainability Place Factors by Factor Analysis and Path Analysis. *Urban Management*, 35, 133-142. [in Persian].
- Dave, S. (2011). Neighbourhood Density and Social Sustainability in Cities of Developing Countries. *Journal of Sustainable Development*, 19(3), 189-205.
- Davoodi, S., Fallah, H., Aliabadi, M. (2014). Determination of Affective Criteria on Social Sustainability in Architectural Design. *Current Trends in Technology and Science*. 8th SAS Tech 2014 Symposium on Advances in Science & Technology-Commission-IV. Iran.

References:

- Abu-Ghazze, T. M. (1999). Housing Layout, Social Interaction and the Place of Contact in Abul-Nuseir, Jordan. *Journal of Environmental Psychology*, 19(1), 41–73.
- Akbari, R., Pakbonyan, S. (2012). The Impact of Public Spaces Form on Women Social Security Sense Comparative Study in Two Different Residential Patterns. *Honar-Ha-Ye-Ziba: Memary va Shahrsazi*, 17, 53-64. [in Persian].
- Anton, C. E., Lawrence, C. (2014). Home Is Where the Heart Is: The Effect of Place of Residence on Place Attachment and Community Participation. *Journal of Environmental Psychology*, 40, 451–461.
- Atkinson, R., Blandy, S., Flint, J., Lister, D. (2004). *Gated Communities in England*. London: Office of the Deputy Prime Minister.
- Azizi, M., Jamalabadi, F. (2016). A Model for Determining Desirable Construction Density (F.A.R) for Neighborhoods With Especial Respect to Cultural Factors (The Case Studies: Iran & Takhti Neighborhoods, Tehran). *Honar-Ha-Ye-Ziba: Memary va Shahrsazi*, 21(2), 19-32. [in Persian].
- Behzadfar, M., Tahmasebi, A. (2013). Recognition and Assessment of Influential Elements on Social Interaction (Strengthening and Improving Citizen Communication in Urban Open Spaces, Model City of Sanandaj). *Baq e Nazar Journal*, 10(25), 17-28. [in Persian].
- Blakely, E. Synder, M. G. (1997). *Fortress America Gated Communities in the United States*. Washington D. C.: Brookings Institution Press.
- Blakely, E. J., Snyder, M. G. (1998). Separate Places: Crime and Security in Gated Communities”, In *Reducing Crime Through Real Estate Development and Management*. In M. Felson & R. B. Peiser (Eds.), *Urban Land Institute* (Pp. 53–70). Washington D.C.
- Blandy, S., Lister, D. (2003). *Gated Communities: (NE) Gating Community Development? Paper Resented at the Gated Communities: Building Social Division or Safer Communities*.
- Bounds, M. (2004). *Urban Social Theory: City, Self, and Society*. South Melbourne, Vic: Oxford

۵۷

شماره سی و چهارم

بهار ۱۳۹۹

فصلنامه علمی-پژوهشی

مطالعات شهری

رابطه تراکم ادراک شده، احساس امنیت و تعاملات اجتماعی: مقایسه دو گونه مسکن تراکم محصور و غیرمحصور

- 121-138.
- Low, S. (2004). Behind the Gates: Life, Security, and the Pursuit of Happiness in Fortress America. New York: Routledge.
  - Macias, T., Williams, K. (2016). Know Your Neighbors, Save the Planet: Social Capital and the Widening Wedge of Pro-Environmental Outcomes. *Environment and Behavior*, 48(3), 391-420.
  - Madani, R., Pourdeihimi, S., Mousavinia, F. (2017). Spatial Configuration, Perceived Density and Social Interaction in Residential Environments: A Causal Model, a Case Study of Gated Communities in Mashhad. *Honar-Ha-Ye-Ziba: Memary va Shahrsazi*, 22(1), 41-52. [in Persian].
  - McLeroy, K., Bibeau, D., Steckler, A., Glanz, K. (1988). An Ecological Perspective on Health Promotion Programs. *Health Education and Behavior*, 15, 351-377.
  - Mohit, M. A., Abdulla, A. (2011). Residents' Crime and Safety Perceptions in Gated and Non-Gated Low Middle Income Communities in Kuala Lumpur, Malaysia. *Journal of Architecture, Planning and Construction Management*, 1(1), 71-94.
  - Motalebi, G., Khodadadi Agh Ghal'e, F., Akbari, A. (2016). Effect of the Sense of Security of Housing Satisfaction in Naziabad Residential Complex in Tehran Based on C.P.T.E.D Model. *Honar-Ha-Ye-Ziba: Memary va Shahrsazi*, 21(1), 67-78. [in Persian].
  - Murphy, K. (2012). The Social Pillar of Sustainable Development: A Literature Review and Framework for Policy Analysis. *Sustainability: Science, Practice & Policy*, 8(1), 15-29.
  - Nagase, M., Kano, Y. (2017). Identifiability of Nonrecursive Structural Equation Models. *Statistics and Probability Letters*, (122), 109-117.
  - Pourdeihimi, S. (2012). City, Dwelling and Housing Complex, Tehran: Armanshahr Press. [in Persian].
  - Pourdeihimi, S., Madani, R., Mousavinia, F. (2017). Physical Factors Affecting the Perception of Density in Residential Environments, a Case Study of Residential Quarters in Mashhad. *Journal of Iranian Architecture Studies*, 1(11), 43-61. [in Persian].
  - Dempsey, N., Bramley, G., Power, S., Brown, C. (2009). The Social Dimension of Sustainable Development: Defining Urban Social Sustainability. *Journal of Sustainable Development*, (17), 56-70.
  - Einifar, A., Ghazizadeh S. N. (2010). The Typology of Tehran Residential Building Based on Open Space Layout. *Armanshahr*, 3(5), 35-45. [in Persian].
  - Elyas Zadeh Moghadam, S., Zabetian Targhi, E. (2010). Recognition of the Effective Indices on Enhancing Women Security in the Public Spaces Using Participative Approach (Case Study: Central Part of Tehran City). *Honar-Ha-Ye-Ziba: Memary va Shahrsazi*, 2(44), 43-56. [in Persian].
  - Foster, S., Giles-Corti, B., Knuiman, M. (2010). Neighborhood Design and Fear of Crime: A Socio-Ecological Examination of the Correlates of Residents' Fear in New Suburban Housing Developments. *Health & Place*, 16, 1156-1165.
  - Francis, J., Giles-Corti, B., Wood, L., Knuiman, M. (2012). Creating Sense of Community: The Role of Public Space. *Journal of Environmental Psychology*, 32, 401-409.
  - Freeman, L. (2001). The Effect of Sprawl on Neighborhood Social Ties. *Journal of American Planning Association* (67), 69-78.
  - Gahssemi, V. (2009). Structural Equation Modeling in Social Researches Using Amos Graphics, Tehran: Jameeshenasan Press. [in Persian].
  - Greene, M., Greene, R. (2003). Urban Safety in Residential Areas: Global Spatial Impact and Local Self-Organizing Processes. *Proceedings of 4th International Space Syntax Symposium*, London.
  - Izadi, M., Haghi, M. (2015). Improvement of Sense of Security in Public Spaces through Urban Design, Case Study: Imam Square in Hamadan. *Honar-Ha-Ye-Ziba: Memary va Shahrsazi*, 20(2), 5-12. [in Persian].
  - Jamme, H. T., Bahl, D., Banerjee, T. (2018). Between "Broken Windows" and the "Eyes on the Street:" Walking to School in Inner City San Diego. *Journal of Environmental Psychology*, 55,

171-183.

- Tang, W. S., Lee, J. W. Y., Hui, T. W., Yip, M. K. C. (2019) The "Urban Density" Question in Hong Kong: from Absolute Space to Social Processes. *City, Culture and Society*, 17, 46-53.
- Vilalta, C. J. (2011). Fear of Crime in Gated Communities and Apartment Buildings: A Comparison of Housing Types and a Test of Theories. *Journal of Housing and the Built Environment*, 19(26), 107-121.
- Weingartner, C., Moberg, A. (2011). Exploring Social Sustainability: Learning from Perspective on Urban Development and Company and Products, *Sustainable Development*, 22(2), 122-133.
- Wilson-Doenges, G. (2000). An Exploration of Sense of Community and Fear of Crime in Gated Communities. *Environment and Behavior*, (32), 597-611.
- Youssefi, A. (2011). On Social Bordering of Urban Spaces in Mashhad: Classifying the Districts Based on the Residents' Social Status. *Journal of Social Sciences*, 2, 61-91. [in Persian].
- Zarghami, E. (2011). The Social Sustainability Principals of Residential Complexes. *Journal of Studies on Iranian-Islamic Cities*, 2, 103-118. [in Persian].
- Zhu, Y., Fu, Q. (2017). Deciphering the Civic Virtue of Communal Space: Neighborhood Attachment, Social Capital, and Neighborhood Participation in Urban China. *Environment and Behavior*, 49(2), 161-191.
- Raman, S. (2010). Designing a Liveable Compact City: Physical Forms of City and Social Life in Urban Neighbourhoods. *Journal of Built Environment*, 36(1), 63-80.
- Rapoport, A. (1975). Toward a Redefinition of Density. *Environment and Behavior*, 7(2), 133-158.
- Richardson, H. W., Chang-Hee, C. B., Baxamusa, M. (2000). Compact Cities in Developing Countries: Assessment and Implications. In *Compact City: Sustainable Urban Forms For Developing Countries*, Jenks M, Burgess R (Eds). Spon: London; 25-36.
- Rijswijk, L. V., Rooks, G., Haans, A. (2016). Safety in the Eye of the Beholder: Individual Susceptibility to Safety-Related Characteristics of Nocturnal Urban Scenes. *Journal of Environmental Psychology*, 45, 103-115.
- Rollwagen, H. (2016). The Relationship between Dwelling Type and Fear of Crime. *Environment and Behavior*, 48(2), 35-387.
- Sakip, S. R., Johari, N., Salleh, M. N. (2013). Perception of Safety in Gated and Non-Gated Neighborhoods. *Asian Conference on Environment-Behavior Studies*, Vanoi Architectural University, Hanoi, Vietnam.
- Sakip, S. R., Johari, N., Salleh, M. N. (2012). Sense of Community in Gated and Non-Gated Residential Neighborhoods. *Ace-Bs 2012 Bangkok, ASEAN Conference on Environment-Behaviour Studies*, Bangkok, Thailand.
- Serife, G. (2007). Producing Elite Localities: The Rise of Gated Communities in Istanbul. *Journal of Urban Studies* (44), 771-798.
- Stanislav A., Chin, J. T. (2019). Evaluating Livability and Perceived Values Of Sustainable Neighborhood Design: New Urbanism and Original Urban Suburbs. *Sustainable Cities and Society*, 47, <http://doi.org/10.1016/j.scs.2019.101517>.
- Talen, E. (1999). Sense of Community and Neighbourhood Form: An Assessment of the Social Doctrine of New Urbanism. *Urban Studies*, (36), 1361-1379.
- Talen, E. (2000). The Problem with Community in Planning. *Journal of Planning Literature*, 15(2),

۵۹

شماره سی و چهارم

بهار ۱۳۹۹

فصلنامه علمی-پژوهشی

مطالعات شهر

رابطه تراکم ادراک شده، احساس امنیت و تعاملات اجتماعی: مقایسه دو گونه مسکن تراکم محور و غیرمحصور